

Motion till riksdagen 2021/22:1637

av Per Åsling (C)

Utveckling av Jämtlands län

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över olika åtgärder för att förbättra förutsättningarna för människor och företag att växa och utvecklas i Jämtlands län och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Jämtlands län bör utses till ett försökslän för att genomföra frihetsreformer enligt motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Alla delar av vårt land bidrar med att skapa resurser till det svenska samhällsbygget och till den välfärd vi medborgare behöver för att kunna leva goda och utvecklande liv. Att både landsbygd och tätortsområden bidrar och behöver goda förutsättningar för att fortsätta utvecklas råder det större samsyn om än på länge. Synen på våra landsbygdsområden har, glädjande nog, ändrats tämligen radikalt under de senaste åren.

Att satsa på hela Sverige är idag en inriktning som alla riksdagspartier står bakom, om än med varierande grad av engagemang. Så har det inte alltid varit. Under många år har den rådande politikens fokus varit staden och än hellre storstaden. För Centerpartiet är det därför glädjande att nu inte vara den enda rösten för landsbygden. Samtidigt som vi fortfarande är den starkaste och mest konsekventa rösten för hela Sveriges tillväxt och utveckling. Denna positiva förändring av grundsynen på landsbygdens potential och förutsättningar måste nu omsättas i praktiskt och konkret utvecklingsarbete.

Jämtlands län har särskilt goda förutsättningar när det gäller att omsätta de landsbygdspolitiska ambitionerna i praktisk handling. Jag menar därför att länet bör nyttjas som ett pilotområde för landsbygdspolitiska satsningar på flera områden, satsningar som sedan kan överföras till hela landet.

En central utgångspunkt för en offensiv och modern landsbygdspolitik är att den inriktas på att få olika aktörer att samverka för att ge de bästa möjligheterna för varje region att utnyttja sin särskilda potential till nytta för Sveriges samlade tillväxt.

Tillväxtpolitiken, i dess bredaste mening, bör inriktas på att ge människor och företag möjligheter att ta vara på och utveckla sina unika förutsättningar för att växa och utvecklas i hela landet.

För att ge nödvändiga förutsättningar för ett offensivt lokalt och regionalt arbete är det därför viktigt att löpande utveckla en nationell politik som stärker grundförutsättningarna för en långsiktigt hållbar tillväxt såväl på landsbygd som i städer. En sådan politik ska bygga på konkreta insatser som utgår från de särskilda förutsättningar som gäller i varje del av vårt avlånga land liksom på föresatsen att människor kan och vill utveckla sina liv och sin del av landet.

Jämtlands län är en landsbygdsregion som alltså har särskilt goda förutsättningar när det gäller att låta människor och företag växa och utvecklas. Nedan följer några av de områden där politiken bör stärkas för att ta vara på den utvecklingskraft som finns i Jämtlands län i syfte att stötta utveckling och lärande.

Utgå från landsbygdens potential – låt hela landet växa!

Grunden för en politik för tillväxt och utveckling i hela Sverige bör vara att människor kan och vill växa. Det offentliga har en roll i att bidra med goda förutsättningar för människors engagemang och kreativitet. Samtidigt ska politiken vara mycket försiktig med att kringgärda enskilda människors och företags utvecklingskraft med omfattande reglering och styrning.

Den parlamentariska landsbygdskommittén (SOU 2017:01) innebar ett viktigt skifte i politikens syn på landsbygden och dess förutsättningar. Kommitténs arbete innebar ett nytt och framåtsyftande fokus på frågorna i den allmänna debatten. Den grund som lades i och med kommitténs arbete har dock inte omsatts i praktisk handling tillräckligt tydligt.

För att ge jämtar och härjedalingar möjlighet att fortsätta bidra till sin egen, länets och hela Sveriges tillväxt bör därför bland annat nedanstående områden fokuseras på i den framtida tillväxt- och landsbygdspolitiken.

Möjligheter till utbildning

Kompetens är den viktigaste framgångsfaktorn i det moderna närings- och samhällslivet. Satsningarna på forskning och utbildning knutna till Jämtlands län måste därför utvecklas och anpassas till näringslivets och samhällets stora behov av nya arbetssätt och kompetens.

Regeringen bör därför fortsätta satsningarna på Mittuniversitetet och ytterligare stimulera till ett framåtsyftande samspel med regionens företag och andra samhällsaktörer i syfte att utveckla en effektiv kompetensförsörjning. Inte minst gäller detta den spetsforskning som bedrivs inom besöksnäringsområdet. Verksamheter som turismforskningen inom Etour och teknikutvecklingen inom Sports Tech bör få de bästa förutsättningar att fortsätta utvecklas till gagn för tillväxt i hela Sveriges besöksnäring.

Vidare är det centralt att lyfta fram att kommunerna i Jämtlands län idag är en nettoexportör av kompetenta ungdomar till andra delar av Sverige. Genom att satsa på god utbildning bidrar därför länet och dess skattebetalare med viktiga resurser till hela landets tillväxt och utveckling. Att länets kommuner har tillräckliga resurser för att ta denna tillväxtroll är då självklart av stor vikt. De förslag som Kostnadsutjämningsutred-

ningen (SOU 2018:74) presenterat för att uppnå mer likvärdiga ekonomiska förutsättningar för landets kommuner är därför en särskilt viktig utgångspunkt för att Jämtlands-kommunerna ska kunna fortsätta bidra till hela landets kompetensförsörjning.

Tillgänglighet till service

Vi ser idag en oroande uttunning av service i stora delar av vårt land, inte minst i Jämtlands län. Den förda politiken måste därför utvecklas bort från den ”geografiska blindhet” som präglat de senaste decennierna.

Underlag för offentlig service kan inte enbart mätas i antal invånare, utan hänsyn måste också tas till det geografiska område som en utförare ska ge service inom.

Staten bör därför gå före i den utbyggnad som nu sker av lokala servicekontor. I den etableringen bör nya sätt att mäta vad en rimlig service till medborgarna innebär vara en central del. I arbetet bör därför utveckling av modeller för hur den offentliga servicen minst ska täcka områden utifrån ytstorlek ingå.

En bedömning av vilken geografisk närhet som krävs för offentlig service ska också ingå i de statliga myndigheternas planering av verksamheten.

En hälso- och sjukvård för alla

Att hälso- och sjukvård ska ges utifrån principen om lika tillgång för alla medborgare är en självklarhet för de flesta svenskar. Trots detta skiljer sig tillgängligheten till vård av god kvalitet åt stort inom landet.

Med utgångspunkt i ovanstående resonemang om vad som är en rimlig tillgänglighet till offentlig service bör också bedömningen av vad som är rimlig tillgång till hälso- och sjukvård av högsta kvalitet ingå.

Utgångspunkten bör vara att alla medborgare ska ha en god hälso- och sjukvård på ett rimligt geografiskt avstånd. Vi bör t.ex. vara öppna för att pröva lösningar där mobil teknik används för att överbygga avstånd i syfte att ge säker och trygg vård till alla medborgare.

Säkerhet och trygghet i hela landet

Den ovannämnda uttunningen av service är inte minst tydlig inom statens grundläggande uppgifter att värna medborgarnas liv och hälsa. Den senaste omorganisationen av polisen har visat på att geografiska avstånd blir djupt problematiska för den polisiära närvaron.

Det är därför av största vikt att staten säkerställer att medborgarna kan ges en grundläggande trygghet och säkerhet i hela landet och att resurser avpassas inte enbart efter invånarantal utan också efter den geografiska yta som servicen ska ges inom.

Möjligheter för nya invånare

Jämtlands län har förutsättningar för ett gott liv i en nyskapande och trygg miljö. Regionen har behov av och mottagningskapacitet för nya invånare från världens olika hörn. Kommunerna i Jämtlands län har utmärkt sig positivt under de senaste årens stora

utmaningar inom flyktingmottagandet. Jämtlandskommunerna har visat på en stor förmåga till ett såväl kvalitativt som kvantitativt gott mottagande.

Det framtida mottagandet av asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn bör därför bygga på principen att kommunernas förmåga och kompetens ska tas i anspråk. Vidare bör hela Sveriges kapacitet tas tillvara så att alla kommuner bidrar och inte enbart vissa. De förslag som den statliga Mottagandeutredningen (SOU 2018:22) presenterade i våras bör därför vara utgångspunkt för hur mottagandet av asylsökande och nyanlända ska organiseras i framtiden.

Möjligheter att bo där man önskar

Jämtlands län har många attraktiva boendemiljöer såväl nära det regionala centret Östersund som i hela den stora regionen. Människor uttrycker också önskemål om att ha möjligheter att bo i länets alla delar.

Staten bör medverka till att ge människor möjligheter att bo där de trivs och vill se sina barn växa upp. Onödiga hinder i till exempel skattelagstiftningen bör därför tas bort.

Viktiga sådana områden är självklart reglerna kring reseavdrag där den parlamentariska landsbygdskommittén (SOU 2017:1) lämnat tänkvärda förslag, vilka bör kunna förverkligas i bred politisk enighet.

Vidare bör det utredas vilka möjligheter som finns att ge såväl arbetsgivare som arbetstagare skattefrihet för medarbetares resor till arbetsställen i andra delar av landet. Detta skulle kunna ge möjligheter för jämtar och härjedalingar att bo kvar i hembygden och samtidigt utveckla sina talanger och bidra med kompetens på andra ställen i Sveriges avlånga land.

Förutsättningar för företag att växa

De små och medelstora företagen är dagens och framtidens jobb- och tillväxtskapare. Jämtlands län har en företagsstruktur som domineras av små och medelstora företag, vilket ger en särskild dynamik och omställningsförmåga. Näringspolitiken bör därför inriktas på att ge goda tillväxtförutsättningar för de jobbskapande företagen genom att förenkla regelverk och ge möjligheter att pröva nya lösningar.

Basnäringarnas fortsatta utveckling

Skog, jord, mineraler och energi är starka signum för det svenska välståndet. Dessa näringar är också särskilt viktiga i Jämtlands län och det övriga inlandet. Det är viktigt att regeringen ser dessa basnäringars framtidspotential och lägger stor vikt och lämpliga resurser på deras vidare utveckling.

Jämtlands län har en av landets största skogstillgångar, vilket skapar stora möjligheter när oljan ska ersättas, eftersom allt som görs av olja kan produceras av biomassa från skogen. Skogen kan ersätta fossil olja både som bränsle och när det gäller industri-råvaror som fiber och kemi.

Nya basnäringar i Jämtlands län

Besöksnäringen är en basnäring i stora delar av Sverige och då inte minst i Jämtlands län. Den har dessutom spelat en stor roll i länet och Sverige under så lång tid att den knappast kan betraktas som ny. Dock är intresset för den på många håll tämligen nyvaknat, vilket motiverar att understryka behovet av en uppdaterad politik för denna viktiga näring. Dess roll för tillväxt och sysselsättning kan knappast överskattas. Samtidigt betraktas näringen ibland inte som en lika viktig del av näringslivet som andra branscher.

Regeringen bör därför ta initiativ till att göra Jämtlands län till en särskild utvecklingsregion inom besöksnäringen. Initiativet bör innehålla särskilda satsningar såväl som regelförenkling och kunskapsutveckling. Genom att samla resurser i en satsning på en framtidsbransch med exceptionella förutsättningar i just Jämtlands län genereras kunskap som kan bli till nytta för tillväxtpolitiken i hela Sverige.

En basnäring som däremot är ny och som har stor potential för Jämtlands län, och norra Sverige i stort, är etablering av datacenter. Multinationella företag riktar sina blickar mot en region med extraordinära förutsättningar för denna framtidsverksamhet. Låga energipriser, kallt klimat och hög kompetens gör att norra Sverige har starka globala konkurrensfördelar.

Regeringen bör därför ta fram en strategi för hur Sverige ska försvara och utveckla sin position inom denna löftesrika bransch. I det arbetet bör Jämtlands län fungera som försöksregion för den löpande utvecklingen av konkreta satsningar på datacenteretableringar.

Fungerande infrastruktur

Transporter av människor, kunnande, varor och tjänster är grundläggande för ett gott näringslivsklimat. Jämtlands län har länge varit alltför lågt prioriterat när det gäller traditionella satsningar på väg och järnväg. Länets stora yta och dess spridda näringsliv och befolkning ställer också särskilda krav såväl på traditionella transporter som på modern kommunikation som bredband.

Satsningar på bärighet när det gäller enskilda vägar, vilka ofta har stor betydelse för skogsnäringen, är ett tydligt exempel på hur i sammanhanget relativt små resurser kan ge stora effekter. Att satsa infrastrukturmedel på bärighetsinsatser är en synnerligen effektiv väg att få ut mycket av begränsade resurser.

Tillgång till kapital

Företagen i Jämtlands län kan ge exempel på minst lika många spännande och innovativa idéer som företagen i landets så kallade tillväxtregioner. Tyvärr har dock många banker och investerare inte den nödvändiga kunskapen om dessa möjligheter till tillväxt i befintliga och nya företag. Detta gör att finansärer inte sällan övervärderar riskerna och undervärderar potentialen i de jämtländska företagen. Det är därför centralt att staten tar en aktiv roll när det gäller att tillförsäkra företag i hela Sverige riskvilligt kapital.

Regeringen bör därför tillförsäkra Jämtlands län, inlandet och norra Sverige i stort en betydligt högre prioritering än nu i de framtida statliga satsningarna på kapitalförsörjning. Detta gäller satsningar såväl i form av lån och garantier som på ägarkapital.

Regeringen bör se till att ett regionalt perspektiv även framledes är en central utgångspunkt för verksamheten.

Statliga myndigheter behöver se mer än Stockholm

Att statliga myndigheter ska vara närvarande där medborgare och företag befinner sig är självklart för de flesta. Om myndigheterna distanserar sig från människornas och företagens vardag och tappar kontakten med dem de finns till för sjunker snabbt deras förmåga att verka effektivt.

Med andra ord krävs det att staten är närvarande i landets olika delar för att den och dess tjänstemän ska ha kunskap om den verklighet de arbetar i och för. Frågan om statens närvaro kräver idéer, strategier och samordning från riksdagens och regeringens sida. Den kan därför inte lämnas över till enskilda generaldirektörer och till de snäva behov som gäller för varje del av statens verksamhet för sig.

Den begränsade omlokalisering av statliga myndigheter som nuvarande regering inlett bör efterföljas av betydligt mer offensiva och kraftfulla åtgärder. Östersund och Jämtlands län har visat på särskilt goda förutsättningar när det gäller att bedriva statlig verksamhet med hög kompetens och på ett kostnadseffektivt sätt.

Det är dock viktigt att statliga om- och nylokaliseringar inte enbart begränsas till regionala centrum, som Östersund.

Nya lösningar inom välfärden

Vård, skola och omsorg av hög och jämn kvalitet ställer höga krav på utförande och finansiering i stora områden med spridd befolkning. För att möta framtidens utmaningar krävs därför att olika lösningar och driftsformer stimuleras. Välfärdsjobben får inte heller bli en kvinnofälla där personalen, som ofta utgörs av kvinnor, inte kan välja mellan olika arbetsgivare eller driva verksamhet i egen regi.

Regeringen bör därför inleda försök med nya lösningar på centrala välfärdstjänster i stora regioner med spridd befolkning. I Jämtlands län, där befolkningen ännu inte koncentrerats i lika hög grad som tyvärr skett i andra delar av norra Sverige, finns särskilt goda förutsättningar för en sådan kunskapsutveckling. Inom ramen för ett sådant arbete är det centralt att stimulera, inte begränsa, alternativa driftsformer inom vård, skola och omsorg.

Regionala skattebaser

Att använda skattepolitiken som ett tillväxtredskap för hela länet kan möjliggöras genom att regionalisera flera delar av den statliga fastighetsskatten i syfte att stärka vår regionala beslutsnivå och regionens möjlighet att föra en tillväxtfrämjande politik utifrån våra egna förutsättningar. Ett första steg är att intäkterna från fastighetsskatten på vind- och vattenkraftsproducerande fastigheter regionaliseras.

Det civila samhällets styrka

Det svenska folkhemmet byggdes i viktiga delar upp av folkrörelserna. Det offentliga åtagandet gentemot invånarna kan på många sätt kompletteras, utvecklas och fördjupas genom det civila samhällets medverkan.

På senare tid har vi sett detta genom, inte minst, civilsamhällets stora bidrag inom flyktingmottagandet. Utan frivilliga krafter hade det offentliga Sverige inte klarat den utmaning det innebar när många människor sökte skydd i Sverige under en kort period.

En framtidsinriktad politik för tillväxt och utveckling måste därför inkludera det civila samhället. Men då på deras egna villkor. Att utgå från det särskilda i frivilliga krafters uppbyggnad och arbetssätt är av avgörande betydelse för att de ska få möjlighet att bidra med sin fulla potential.

Det civila samhället fungerar inte som ett offentligt organ och inte heller som ett företag som levererar en upphandlad vara eller tjänst. Om vi inte har detta klart för oss när det offentliga samverkar med de civila krafterna kommer samverkan inte att fungera.

Inom utvecklingen av det civila samhällets samverkan med den skattefinansierade verksamheten pågår nu en spännande utveckling, inte minst i Jämtlands län. Regeringen bör därför ta till sig nya former för samarbete och på det sättet bidra till att ge civilsamhället fortsatta möjligheter att bidra till välfärden också under kommande decennier.

Per Åsling (C)